

การวิเคราะห์ศักยภาพการผลิตผ้าไหมยกดอกลำพูน

Potential Analysis of Lamphun Brocade Thai Silk Production

กรรณิการ์ ไชยกันทา¹ และ ศศิเพ็ญ พวงสายใจ²

Kunnika Chaikanta¹ and Sasipen Phuangsaichai²

บทคัดย่อ

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาศักยภาพการผลิตผ้าไหมยกดอกลำพูนโดยศึกษาเปรียบเทียบระหว่างกลุ่มผู้ประกอบการที่ได้รับการขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ จำนวน 11 ราย และกลุ่มผู้ประกอบการที่ไม่ได้ขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ จำนวน 3 ราย โดยเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างในช่วงเดือนมกราคม – ธันวาคม 2558 ทำการวิเคราะห์ศักยภาพด้านการผลิต ศักยภาพด้านการตลาด ด้านผู้บริโภค และด้านผลประกอบการ การวัดศักยภาพได้ใช้ตัวชี้วัดตามเกณฑ์มาตรฐานสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ผ้าไหมยกดอกลำพูน การวัดความพึงพอใจของผู้บริโภคใช้การวัดแบบลิเคิร์ตสเกล

ผลการศึกษาศักยภาพด้านการผลิตพบว่า กลุ่มผู้ประกอบการผ้าไหมยกดอกลำพูนที่ได้รับการขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์มีศักยภาพดีกว่ากลุ่มผู้ประกอบการผ้าไหมยกดอกลำพูนที่ไม่ได้ขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์เนื่องจากใช้วัตถุดิบเส้นไหมที่มีคุณภาพ มีการควบคุมคุณภาพของผลิตภัณฑ์ ให้ได้มาตรฐาน ส่วนกลุ่มผู้ประกอบการผ้าไหมยกดอกลำพูนที่ไม่ได้ขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ มีการใช้วัตถุดิบเส้นไหมที่มีราคาถูกลงและนำมาย้อมสีเอง ทำให้เกิดปัญหาสีตกและไม่มีคุณภาพ อีกทั้งไม่มีการตรวจสอบและตกแต่งผลิตภัณฑ์ให้เรียบร้อยสวยงามก่อนวางจำหน่าย

ผลการศึกษาศักยภาพด้านการตลาดพบว่า กลุ่มผู้ประกอบการผ้าไหมยกดอกลำพูนที่ได้รับการขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์มีศักยภาพดีกว่ากลุ่มผู้ประกอบการผ้าไหมยกดอกลำพูนที่ไม่ได้ขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์เนื่องจากมีช่องทางการจำหน่ายหลายช่องทาง มีการกำหนดราคาผลิตภัณฑ์เป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานของกลุ่ม ได้นำเทคโนโลยีระบบคิวอาร์โค้ดมาให้ผู้บริโภคสแกนดูข้อมูลแหล่งที่มาของผลิตภัณฑ์ แต่ละชิ้น และผู้บริโภคมีความพึงพอใจในด้านคุณภาพของผลิตภัณฑ์ ส่วนกลุ่มผู้ประกอบการผ้าไหมยกดอกลำพูนที่ไม่ได้ขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ไม่มีการ นำเทคโนโลยีมาช่วยในการตลาด ซึ่งมีช่องทางการจำหน่ายเพียงช่องทางเดียว และมีการกำหนดราคาต่ำกว่าเกณฑ์ที่ทางกลุ่มกำหนด ส่งผลให้ผู้บริโภคมีความพึงพอใจในด้านราคา

ผลการศึกษาด้านผลประกอบการของกลุ่มผู้ผลิต พบว่ากลุ่มผู้ประกอบการที่ได้รับการขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์มีรายได้เฉลี่ยประมาณ 2,996,977 บาทต่อปี ต้นทุนเฉลี่ย ประมาณ 1,779,512 บาทต่อปี มีกำไรเฉลี่ยประมาณ 1,217,466 บาทต่อปี ซึ่งมากกว่ากลุ่มผู้ประกอบการที่ไม่ได้ขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่มีรายได้เฉลี่ยประมาณ 718,517 บาทต่อปี ต้นทุนเฉลี่ยประมาณ 650,191 บาทต่อปี มีกำไรเฉลี่ยประมาณ 68,325 บาทต่อปี เนื่องจากมีช่องทางการจำหน่าย เพียงช่องทางเดียวและจำหน่ายในราคาที่ต่ำกว่าเกณฑ์ที่กลุ่มกำหนด แต่เมื่อคำนวณอัตราส่วนผลตอบแทนต่อต้นทุนกลุ่มผู้ประกอบการทั้งสองกลุ่มมีอัตราส่วนผลตอบแทนต่อต้นทุนอยู่ในระดับดี โดยกลุ่มผู้ประกอบการที่ได้รับการขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ 1.67 และกลุ่มผู้ประกอบการที่ไม่ได้ขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ 1.10

คำสำคัญ: ผ้าไหมยกดอกลำพูน, สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์, ศักยภาพด้านการผลิต, ศักยภาพด้านการตลาด

ABSTRACT

This independent study had studied Lamphun's brocade thai silk production potential by comparing two group of Lamphun's silk producers consisted of 11 Geographical Indication (GI) registered silk producers and 3 GI unregistered silk producers between January - December 2015 in production potential, marketing potential and producer's turnover using Lamphun's brocade thai silk GI's indicators and Likert scale on consumers's preference.

The result on production potential shown that Geographical Indication registered silk producers has better production potential than the GI unregistered producers, mainly by using good quality raw silk materials with better quality dye and had better production control process. On contrary the GI unregistered producers used cheap own dye raw silk as main materials which lead to a color fading and less durable. Moreover, they has lack of production control process and used poorly packaging on products.

Marketing potential studied shown that the GI registered silk producers has better marketing potential than the GI unregistered producers by using more selling channels either in local and abroad using standard price setting and had a Geographical Indicator QR code which assured product's origin to all buyers. The studied also shown that consumers had a confident in silk products which provide durable vivid color with unique silk pattern and satisfied with product's quality standard while GI unregistered silk producers still not use new technology in marketing and has only local selling channel result in limited revenue that leading to price decreased in order to attract customers which still satisfied in reasonable price compared to product's quality.

The Producer's turnover studied shown that GI registered silk producers had average annual revenue of 2,996,977 baht and had average annual cost of 1,779,512 baht which concluded in 1,217,466 baht average yearly profit. While the GI unregistered silk producers had average annual revenue of 718,517 baht and had average annual cost of 650,191 baht which concluded in 68,325 baht average yearly profit, mainly because lacking of selling channel and lower price tag than group's standard price. When calculated Benefit/Cost ratio of this two producer groups the result shown that B/C ratio of GI registered silk producers was 1.67 while the GI unregistered silk producers had B/C ratio at 1.10.

Keyword: Lamphun Brocade Thai Silk, Geographical Indication , Production potential, Marketing potential

ที่มาและความสำคัญ

ประเทศไทยเป็นแหล่งผลิตไหมไทยและผลิตภัณฑ์ไหมไทย ที่มีคุณภาพและมีชื่อเสียงมากแห่งหนึ่งของโลก มีแรงงานในอุตสาหกรรมจำนวนมาก โดยเฉพาะแรงงานในชนบท ผ้าไหมไทยเป็นผลิตภัณฑ์ที่เกิดจากภูมิปัญญา ศิลปะ วัฒนธรรมของคนไทยมายาวนาน และเป็นที่ยอมรับไปทั่วโลกและได้รับความนิยมอย่างแพร่หลายทั้งจากชาวไทยและชาวต่างประเทศ ในภาคเหนือของประเทศไทย ถือเป็นแหล่งทอผ้าที่มีชื่อเสียงและสำคัญของประเทศไทย โดยเฉพาะผ้าทอของจังหวัดลำพูน คือ ผ้าไหมยกดอกลำพูน ซึ่งเป็นผ้าที่มีประวัติความเป็นมาที่ยาวนาน เริ่มต้นจาก พระราชชายา เจ้าดารารัศมี พระธิดาของพระเจ้าอินทวิชยานนท์ ผู้ครองนครเชียงใหม่ ได้ทรงนำลวดลายผ้าจากภาคกลางมาเผยแพร่ที่จังหวัดเชียงใหม่ และต่อมาได้แพร่ไปที่จังหวัดลำพูน โดยเจ้าหญิงส่วนบุญเป็นผู้นำมาทอในคุ้มลำพูน และต่อมาได้ตั้งโรงทอขึ้นและได้รับเอาชาวบ้านที่อยู่บริเวณใกล้เคียงมาฝึกหัดจนมีความรู้ด้านการทอผ้ากันแพร่หลายในจังหวัดลำพูน ผ้าไหมยกดอกลำพูนมีความประณีต วิจิตรบรรจง สวยงาม ลวดลายที่เป็นเอกลักษณ์ อ่อนช้อยงดงามของธรรมชาติ เป็นเรื่องราว ของดอกไม้ ใบไม้ เช่น ลายดอกพิกุล ลายกลีบลำดวน ลายใบเทศ ลายเม็ดมะยม และลายพุ่มข้าวบิณฑ์ เป็นต้น (ศรีนวล แก้วหลวง, 2538)

การทอผ้าไหมยกดอกลำพูน เป็นหัตถกรรมที่มีมาในบางครัวเรือนในเขตจังหวัดลำพูน ส่วนมากอยู่ในเขตอำเภอเมือง อำเภอทุ่งหัวช้าง โดยการจัดตั้งเป็นกลุ่ม เช่น กลุ่มศรีเมืองยู กลุ่มแม่सानป่าแดด กลุ่มบ้านปวง ในส่วนของผู้ประกอบการก็มีส่วนในการกระจายรายได้ให้กับชุมชน โดยผู้ประกอบการขยายการผลิตเพื่อให้ทันต่อความต้องการของตลาด จำเป็นที่จะต้องจ้างแรงงานเป็นจำนวนมากซึ่งแรงงานส่วนใหญ่จะเป็นชาวบ้านที่อยู่ตามชนบท ที่มีทักษะในการทอผ้าไหมเป็นอย่างดี ทำให้การใช้ชีวิตในชุมชนเป็นไปด้วยความสุข และสร้างเสริมให้เกิดกิจกรรมร่วมกัน องค์การบริหารส่วนจังหวัดลำพูนในฐานะองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ที่มีภารกิจบำรุงรักษาศิลปะ จารีตประเพณี ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่น ได้เล็งเห็นความสำคัญ จึงได้นำผ้าไหมยกดอกลำพูน ขึ้นทะเบียนเป็นสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ (GI) กับกรมทรัพย์สินทางปัญญา กระทรวงพาณิชย์ เมื่อ พ.ศ. 2550 เพื่อปกป้องความเป็นเอกลักษณ์ และมีการควบคุมตรวจสอบคุณภาพ เป็นไปตามมาตรฐานเทียบเท่าระดับสากล ส่งผลให้ผ้าไหมยกดอกลำพูนมีชื่อเสียงและเป็นที่ยอมรับทั้งในและต่างประเทศ ผู้บริโภคมั่นใจในมาตรฐานและคุณภาพของผ้าไหมยกดอกลำพูน (GI) ทำให้เกิดการสร้างงานสร้างรายได้ และดูดซับแรงงานที่ว่างงานจากฤดูทำการเกษตรมาใช้เวลารว่างเพื่อทอผ้า เพื่อหารายได้เสริมด้วยรูปแบบวิถีชาวบ้าน ตลอดจนเป็นการสืบสานและส่งเสริมภูมิปัญญาด้านการทอผ้าของจังหวัดลำพูนไม่ให้อ่อนแอลงไป

จากการขึ้นทะเบียนผ้าไหมยกดอกลำพูนเป็นสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ซึ่งทำให้เกิดประโยชน์ต่อกลุ่มผู้ประกอบการผ้าไหมยกดอกลำพูนในหลายๆด้าน เช่น ด้านราคา ด้านการตลาด ด้านวัตถุดิบ ด้านแรงงาน ด้านคุณภาพ และด้านประชาสัมพันธ์ จึงมีผู้ประกอบการให้ความสนใจและดำเนินการยื่นขอขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ โดยในปัจจุบันมีผู้ประกอบการที่ได้รับการขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ จำนวน 11 ราย แต่ยังมีผู้ประกอบการผ้าไหมยกดอกลำพูนอีกจำนวน 3 รายที่ไม่ได้ยื่นขอขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ดังนั้นเพื่อเป็นการเปรียบเทียบ จึงทำการศึกษาศักยภาพการผลิตผ้าไหมยกดอกลำพูนระหว่างกลุ่มผู้ประกอบการผ้าไหมยกดอกลำพูนที่ได้รับการขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์กับกลุ่มผู้ประกอบการผ้าไหมยกดอกลำพูนที่ไม่ได้ยื่นขอขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ว่าผู้ประกอบการร้านไหนมีศักยภาพการผลิตผ้าไหมยกดอกลำพูนมากกว่ากัน และมีศักยภาพ ในลักษณะใดบ้าง เพื่อเป็นประโยชน์ต่อการประกอบธุรกิจการผลิตผ้าไหมยกดอกลำพูนและกลุ่มผู้ผลิต ผ้าทอกลุ่มอื่นต่อไป

วัตถุประสงค์

- 1) เพื่อวิเคราะห์และวัดศักยภาพของผู้ประกอบการผ้าไหมยกดอกลำพูน
- 2) เพื่อวัดผลประกอบการของกลุ่มผู้ประกอบการผ้าไหมยกดอกลำพูน

วิธีการศึกษา

การศึกษาศักยภาพการผลิตผ้าไหมยกดอกลำพูน จะเป็นการศึกษาโดยเปรียบเทียบกลุ่มผู้ประกอบการผ้าไหมยกดอกลำพูน ระหว่างกลุ่มผู้ประกอบการผ้าไหมยกดอกลำพูนที่ได้รับการขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์กับกลุ่มผู้ประกอบการผ้าไหมยกดอกลำพูนที่ไม่ได้รับการขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ โดยทำการศึกษาดังนี้

1. วิเคราะห์ศักยภาพของกลุ่มผู้ประกอบการผ้าไหมยกดอกลำพูน ประกอบด้วย 2 ด้าน คือ ศักยภาพด้านการผลิต และศักยภาพด้านการตลาด
2. การวัดศักยภาพของกลุ่มผู้ประกอบการผ้าไหมยกดอกลำพูน โดยผู้ศึกษาให้คะแนนตัวชี้วัดกับกลุ่มผู้ประกอบการผ้าไหมยกดอกลำพูนในแต่ละด้านตามเกณฑ์มาตรฐานการขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ผ้าไหมยกดอกลำพูน และ ในด้านผู้บริโภควัดความพึงพอใจของผู้บริโภคโดยใช้การวัดแบบลิเคิร์ทสเกล
3. การวัดผลประกอบการของกลุ่มผู้ผลิตผ้าไหมยกดอกลำพูน เป็นการศึกษาถึงผลตอบแทน และ ต้นทุน ที่เกิดขึ้นในการประกอบกิจการ โดยนำข้อมูลที่ได้มาคำนวณอัตราส่วนผลตอบแทนต่อต้นทุน (Benefit Cost Ratio : B/C Ratio)

ผลการศึกษา

1. ศักยภาพด้านการผลิต

การวิเคราะห์ศักยภาพด้านการผลิต ได้กำหนดประเด็นที่ใช้ในการวิเคราะห์ 4 ด้านคือ

1) ด้านวัตถุดิบและวัสดุอุปกรณ์ 2) ด้านแรงงาน 3) ด้านเทคนิคการทอ 4) ด้านผลิตภัณฑ์ ซึ่งผู้ทำการศึกษาได้ทำเกณฑ์การให้คะแนนตัวชี้วัดทั้ง 4 ด้าน โดยใช้เกณฑ์มาตรฐานการขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ผ้าไหมยกดอกลำพูน คะแนนที่ได้จะเป็นค่าร้อยละของการมีกิจกรรมในหัวข้อนั้นๆ ร้อยละในแต่ละกลุ่ม ซึ่งปรากฏผลการศึกษาดังต่อไปนี้

1) ด้านวัตถุดิบและวัสดุอุปกรณ์ ใช้วัตถุดิบเส้นไหมที่มีคุณภาพ มีลักษณะเส้นเรียบ

กลมไม่มีแบ่งเกาะเป็นก้อน สีไม่ตก และใช้วัสดุอุปกรณ์ที่มีคุณภาพได้มาตรฐาน มีความคงทนแข็งแรง เหมาะกับการใช้งานในกระบวนการต่างๆ จากการศึกษาพบว่ากลุ่มผู้ประกอบการผ้าไหมยกดอกลำพูนที่ได้รับการขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์มีคะแนนเฉลี่ยด้านวัตถุดิบและวัสดุอุปกรณ์เต็มคิดเป็นร้อยละ 100 ซึ่งมีการใช้วัตถุดิบและวัสดุอุปกรณ์ที่มีคุณภาพ ได้มาตรฐานตามเกณฑ์ทุกข้อ แต่กลุ่มผู้ประกอบการผ้าไหมยกดอกลำพูนที่ไม่ได้ขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ มีคะแนนเฉลี่ยด้านวัตถุดิบและวัสดุอุปกรณ์คิดเป็นร้อยละ 81.82 พบว่ามีความบกพร่องด้านการใช้วัตถุดิบเส้นไหมที่ไม่มีคุณภาพ ซึ่งเกิดจากการที่กลุ่มผู้ประกอบการ

ต้องการลดต้นทุนด้านวัตถุดิบ จึงซื้อเส้นไหมที่มีราคาถูก ซึ่งเป็นเส้นไหมที่ผ่านการฟอกแต่ยังไม่ได้ย้อมสี จึงนำมาย้อมสีเองโดยไม่มีการควบคุมคุณภาพ ทำให้เส้นไหมมีสีไม่สม่ำเสมอเป็นต่าง และเกิดสีตก

2) ด้านแรงงาน พิจารณาจากปัจจัย 2 ด้าน คือ ทักษะและความเชี่ยวชาญของช่างทอ โดยมีการนำภูมิปัญญาด้านการทอผ้าที่เป็นเอกลักษณ์ของคนลำพูนมาใช้ และแรงงานส่วนใหญ่มีภูมิลำเนาหรืออาศัยอยู่ในจังหวัดลำพูน จากการศึกษาพบว่ากลุ่มผู้ประกอบการผ้าไหมยกดอกลำพูนทั้งสองกลุ่ม มีคะแนนเฉลี่ยด้านแรงงานคิดเป็นร้อยละ 100 โดยมีการใช้แรงงานที่มีทักษะความเชี่ยวชาญในการทอผ้า โดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เป็นเอกลักษณ์ที่มีการสืบทอดมาอย่างยาวนานของจังหวัดลำพูน และแรงงานทั้งหมดเป็นแรงงานที่มีภูมิลำเนาหรืออาศัยอยู่ในจังหวัดลำพูน

3) ด้านเทคนิคการทอ พิจารณาจากการใช้เทคนิคการทอดั้งเดิมที่เป็นเอกลักษณ์ของจังหวัดลำพูนคือ “เทคนิคยกดอก” และใช้วิธีการเก็บตะกอเขาดอกเพื่อให้เกิดลวดลายยกขนขึ้นมาบนผืนผ้า จากการศึกษาพบว่า กลุ่มผู้ประกอบการผ้าไหมยกดอกลำพูนทั้งสองกลุ่ม มีคะแนนเฉลี่ยด้านเทคนิคการทอคิดเป็นร้อยละ 100 โดยมีการใช้เทคนิคการทอแบบ “เทคนิคยกดอก” ซึ่งเป็นเทคนิคดั้งเดิมที่เป็นเอกลักษณ์ของจังหวัดลำพูนและมีการสืบทอดมาอย่างยาวนานจากรุ่นสู่รุ่น โดยมีการเก็บตะกอเขาดอกเพื่อให้เกิดลวดลายหรือดอกที่ยกขนออกมาจากผืนผ้า

4) ด้านผลิตภัณฑ์ รูปแบบของผลิตภัณฑ์ที่มีความหลากหลาย แต่ยังคงรูปแบบและลวดลายที่เป็นเอกลักษณ์ดั้งเดิมของจังหวัดลำพูน มีการควบคุมคุณภาพของผลิตภัณฑ์โดยการตกแต่งและตรวจสอบผลิตภัณฑ์ทุกชิ้นก่อนนำออกจำหน่าย จากการศึกษาพบว่า กลุ่มผู้ประกอบการผ้าไหมยกดอกลำพูนที่ได้รับการขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ มีคะแนนเฉลี่ยด้านผลิตภัณฑ์คิดเป็นร้อยละ 100 โดยผลิตภัณฑ์มีรูปแบบและลวดลายที่เป็นเอกลักษณ์ดั้งเดิมของจังหวัดลำพูน มีการตกแต่งและตรวจสอบความผิดพลาดของผลิตภัณฑ์ทุกชิ้นก่อนนำมาวางจำหน่าย เพื่อให้ผลิตภัณฑ์มีคุณภาพได้มาตรฐาน แต่กลุ่มผู้ประกอบการผ้าไหมยกดอกลำพูนที่ไม่ได้ขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ มีคะแนนเฉลี่ยด้านผลิตภัณฑ์คิดเป็นร้อยละ 50 โดยผลิตภัณฑ์มีรูปแบบและลวดลายที่เป็นเอกลักษณ์ของจังหวัดลำพูน แต่ไม่มีการตกแต่งและตรวจสอบความผิดพลาดของผลิตภัณฑ์ก่อนวางจำหน่ายทำให้ผลิตภัณฑ์ไม่ได้มาตรฐาน เนื่องจากกลุ่มผู้ประกอบการไม่มีความละเอียดรอบคอบและใส่ใจในกระบวนการผลิต ตลอดจนไม่ตรวจสอบผลิตภัณฑ์ก่อนวางจำหน่าย

จากการวัดศักยภาพด้านการผลิตของกลุ่มผู้ประกอบการผ้าไหมยกดอกลำพูน พบว่ากลุ่มผู้ประกอบการผ้าไหมยกดอกลำพูนที่ได้รับการขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์มีศักยภาพด้านการผลิตในระดับดี แต่กลุ่มผู้ประกอบการผ้าไหมยกดอกลำพูนที่ไม่ได้ขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์มีศักยภาพด้านการผลิตในระดับปานกลาง โดยมีความบกพร่องในด้านวัตถุดิบและวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ และผลิตภัณฑ์ที่ไม่มีการควบคุมคุณภาพการผลิตให้ได้มาตรฐาน ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 เปรียบเทียบศักยภาพด้านการผลิตของกลุ่มผู้ประกอบการผ้าไหมยกดอกลำพูน

ด้านการผลิต	กลุ่มผู้ประกอบการผ้าไหมยกดอกลำพูนที่ได้รับการขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ (จำนวน 11 ราย)	กลุ่มผู้ประกอบการผ้าไหมยกดอกลำพูนที่ไม่ได้ขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ (จำนวน 3 ราย)
1) ด้านวัตถุดิบและวัสดุอุปกรณ์	1.00	0.60
2) ด้านแรงงาน	1.00	1.00
3) เทคนิคการทอ	1.00	1.00
4) ด้านผลิตภัณฑ์	1.00	0.50
คะแนนรวมที่ได้	4.00	3.10
คะแนนรวมที่ได้คิดเป็นร้อยละเท่ากับ	100 % (ระดับดี)	78 % (ระดับปานกลาง)

ที่มา: จากการคำนวณ

2. ศักยภาพด้านการตลาด

ได้กำหนดประเด็นที่ใช้ในการวิเคราะห์ 4 ด้านคือ 1) ด้านช่องทางการตลาด 2) ด้านเทคนิคการทอ 3) ด้านเทคโนโลยีด้านการตลาด 4) ด้านความต้องการของผู้บริโภค ซึ่งผู้ทำการศึกษาก็ได้ทำเกณฑ์การให้คะแนนตัวชี้วัดทั้ง 4 ด้านตาม โดยใช้เกณฑ์มาตรฐานการขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ผ้าไหมยกดอกลำพูน ซึ่งปรากฏผลการศึกษาดังต่อไปนี้

1) ด้านช่องทางการจำหน่าย มีช่องทางการจำหน่ายหลายช่องทาง ทั้งในจังหวัดลำพูนนอกจังหวัด และต่างประเทศ จากการศึกษาพบว่า กลุ่มผู้ประกอบการผ้าไหมยกดอกลำพูนที่ได้รับการขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ มีคะแนนเฉลี่ยคิดเป็นร้อยละ 83.33 คะแนน โดยจำหน่ายในจังหวัดลำพูนผ่านทางหน้าร้านที่ตั้งอยู่ในตลาดข้าวเม่า อำเภอเมืองลำพูน ส่วนนอกจังหวัดมีการขายส่งให้กับพ่อค้าปลีกที่รับไปขายต่อ และมีออกร้านจำหน่ายสินค้าในงานนิทรรศการที่หน่วยงานต่างๆจัดขึ้น และในต่างประเทศมีหน่วยงานภาครัฐและเอกชนคอยสนับสนุนในการออกร้านจำหน่ายสินค้าในงานนิทรรศการที่หน่วยงานจัดขึ้น ซึ่งมีน้อยมาก และกลุ่มผู้ประกอบการผ้าไหมยกดอกลำพูนที่ไม่ได้รับการขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ มีคะแนนเฉลี่ยคิดเป็นร้อยละ 33.33 โดยมีช่องทางการจำหน่ายเพียงช่องทางเดียวคือในจังหวัดลำพูน จำหน่ายในร้านค้าที่ตั้งอยู่ในตลาดข้าวเม่า อำเภอเมืองลำพูน เนื่องจากไม่มีความรู้เรื่องการทำการตลาดและไม่มีหน่วยงานภาครัฐและเอกชนเข้ามาช่วยสนับสนุน

2) การกำหนดราคา มีการตั้งราคาขึ้นต่ำตามข้อกำหนดของกลุ่ม เพื่อรักษาคุณค่าและมาตรฐานด้านราคาของผ้าไหมยกดอกลำพูน ตลอดจนไม่มีการลดราคาหรือขายในราคาต่ำกว่าข้อกำหนด จากการศึกษาค้นคว้าพบว่า กลุ่มผู้ประกอบการผ้าไหมยกดอกลำพูนที่ได้รับการขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ มีคะแนนคิดเฉลี่ยเป็นร้อยละ 100 คือมีการกำหนดราคาขึ้นต่ำตามข้อกำหนดของกลุ่ม ซึ่งราคาของผลิตภัณฑ์แต่ละชิ้นขึ้นอยู่กับความยากง่ายของลวดลายและวัตถุดิบที่ใช้ ซึ่งกลุ่มผู้ประกอบการผ้าไหมยกดอกลำพูนที่ไม่ได้ขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ มีคะแนนเฉลี่ยคิดเป็นร้อยละ 65 โดยผู้ประกอบการบางรายในกลุ่มมีการตั้งราคาต่ำกว่าที่กลุ่มกำหนดไว้ เนื่องจากต้องการขายผลิตภัณฑ์ให้ได้ ส่งผลให้ผู้ประกอบการรายอื่นเสียเปรียบ และทำให้ราคาไม่เป็นมาตรฐานส่งผลให้คุณค่าของผลิตภัณฑ์ลดลง

3) เทคโนโลยีด้านการตลาด พิจารณาจากการบันทึกข้อมูลเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ในระบบ

สารสนเทศผ้าไหมยกดอกลำพูน และมีบาร์โค้ด 3 มิติติดกับแท็กผลิตภัณฑ์ทุกชิ้นโดยที่ผู้บริโภคนำมาใช้สมารถโทรหาพนักงานและมีข้อมูลแหล่งที่มาของผลิตภัณฑ์แสดงขึ้นมา มีเว็บไซต์ของร้านเพื่อโฆษณาประชาสัมพันธ์และจำหน่ายผลิตภัณฑ์ จากการศึกษาพบว่า กลุ่มผู้ประกอบการผ้าไหมยกดอกลำพูนที่ได้รับการขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ มีคะแนนเฉลี่ยคิดเป็นร้อยละ 100 ซึ่งมีการบันทึกข้อมูลรายละเอียดของผลิตภัณฑ์ทุกชิ้นลงในระบบสารสนเทศผ้าไหมยกดอกลำพูนและมีบาร์โค้ด 3 มิติติดอยู่กับแท็กผลิตภัณฑ์ทุกชิ้นโดยที่ผู้บริโภคนำมาใช้สมารถโทรหาพนักงานดูข้อมูลแหล่งที่มาของผลิตภัณฑ์ ตลอดจนมีเว็บไซต์ของร้านเพื่อใช้ในการโฆษณาประชาสัมพันธ์และจำหน่ายผลิตภัณฑ์ แต่กลุ่มผู้ประกอบการผ้าไหมยกดอกลำพูนที่ไม่ได้ขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ มีคะแนนเฉลี่ยคิดเป็นร้อยละ 0 ซึ่งไม่มีการบันทึกข้อมูลรายละเอียดของผลิตภัณฑ์และผู้บริโภคไม่สามารถดูข้อมูลแหล่งที่มาของผลิตภัณฑ์ได้ และไม่มีเว็บไซต์ของทางร้านเพื่อโฆษณาประชาสัมพันธ์และจำหน่ายผลิตภัณฑ์ เนื่องจากกลุ่มผู้ประกอบการไม่มีความรู้ด้านเทคโนโลยี และไม่ได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

4) ความต้องการของผู้บริโภค เป็นการวัดระดับกับความพึงพอใจของผู้บริโภคผ้าไหมยกดอกลำพูน ใน 3 ด้าน ประกอบด้วยด้านราคา ด้านผลิตภัณฑ์ และด้านการบริการของผู้ขาย จากการสำรวจผู้บริโภคผ้าไหมยกดอกลำพูนทั้งหมดจำนวน 210 คน ผลการศึกษาพบว่า ผู้บริโภคผ้าไหมยกดอกลำพูนของกลุ่มผู้ประกอบการผ้าไหมยกดอกลำพูนที่ได้รับการขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ให้ความสำคัญกับคุณภาพของผลิตภัณฑ์มากที่สุด รองลงมาคือเรื่องราคา และการบริการของผู้ขาย ส่วนผู้บริโภคผ้าไหมยกดอกลำพูนของกลุ่มผู้ประกอบการผ้าไหมยกดอกลำพูนที่ไม่ได้ขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ให้ความสำคัญกับราคามากที่สุด รองลงมาคือเรื่องบริการของผู้ขาย และผลิตภัณฑ์ เป็นลำดับสุดท้าย

จากการวัดศักยภาพด้านการตลาดของกลุ่มผู้ประกอบการผ้าไหมยกดอกลำพูน พบว่ากลุ่มผู้ประกอบการผ้าไหมยกดอกลำพูนที่ได้รับการขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์มีศักยภาพด้านการตลาดในระดับดี แต่กลุ่มผู้ประกอบการผ้าไหมยกดอกลำพูนที่ไม่ได้ขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์มีศักยภาพด้านการตลาดในระดับต่ำ โดยมีความบกพร่องในทุกด้าน เนื่องจากกลุ่มผู้ประกอบการไม่มีความรู้ความเข้าใจ และไม่มีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้การสนับสนุน รายละเอียดดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 เปรียบเทียบศักยภาพด้านการตลาดของกลุ่มผู้ประกอบการผ้าไหมยกดอกลำพูน

ด้านการผลิต	กลุ่มผู้ประกอบการผ้าไหมยกดอกลำพูนที่ได้รับการขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ (จำนวน 11 ราย)	กลุ่มผู้ประกอบการผ้าไหมยกดอกลำพูนที่ไม่ได้ขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ (จำนวน 3)
1) ด้านช่องทางการจำหน่าย	0.75	0.25
2) ด้านการกำหนดราคา	1.00	0.50
3) ด้านเทคโนโลยี	0.90	0.00
4) ด้านผู้บริโภค	0.90	0.80
คะแนนรวมที่ได้	3.55	1.55
คะแนนรวมที่ได้คิดเป็นร้อยละเท่ากับ	88.75 % (ระดับดี)	38.75 % (ระดับต่ำ)

ที่มา: จากการคำนวณ

3. ด้านผลประกอบการของกลุ่มการผลิต

การวิเคราะห์ผลประกอบการของกลุ่มผู้ประกอบการผ้าไหมยกดอกลำพูน เป็นการวิเคราะห์เฉพาะทางด้านการเงิน โดยการคำนวณอัตราส่วนผลตอบแทนต่อต้นทุน (Benefit Cost Ratio : B/C Ratio) ประกอบด้วย ผลตอบแทน คือ (Benefit) คือรายได้จากการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ในแต่ละประเภทรวมกันทั้งปี และต้นทุน (Cost) คือต้นทุนที่กลุ่มผู้ประกอบการจ่ายจริง ได้แก่ ค่าวัตถุดิบ ค่าแรงงานในการเตรียมวัสดุ อุปกรณ์ ค่าแรงงาน ในการทอผ้า และค่าแรงงานในการขนส่ง จากการศึกษาพบว่า กลุ่มผู้ประกอบการผ้าไหมยกดอกลำพูนที่ได้รับการขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ มีรายได้เฉลี่ยประมาณ 2,966,977 บาทต่อปี ต้นทุนเฉลี่ยประมาณ 1,779,512 บาทต่อปี มีกำไรเฉลี่ยประมาณ 1,217,466 บาทต่อปี มีอัตราส่วนผลตอบแทนเท่ากับ 1.67 แสดงให้เห็นว่า มีรายได้มากกว่าค่าใช้จ่าย มีสภาพคล่องทางการเงินสูง มีศักยภาพในการดำเนินกิจการและมีความมั่นคงคงกิจการ ส่วนกลุ่มผู้ประกอบการผ้าไหมยกดอกลำพูนที่ไม่ได้ขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ มีรายได้เฉลี่ยประมาณ 718,517 บาทต่อปี ต้นทุนเฉลี่ยประมาณ 650,191 บาทต่อปี กำไรเฉลี่ยประมาณ 68,325 บาทต่อปี มีอัตราส่วนผลตอบแทนเท่ากับ 1.10 ซึ่งมีอัตราส่วนผลตอบแทนน้อยกว่า เพราะยังมีข้อบกพร่องในศักยภาพทั้ง 2 ด้าน คือศักยภาพในด้านการผลิต มีการใช้วัตถุดิบที่ไม่ค่อยได้คุณภาพ และไม่มีการควบคุมมาตรฐานของผลิตภัณฑ์ และศักยภาพด้านการตลาดคือ มีช่องทางการจำหน่ายเพียงช่องทางเดียว ขาดความรู้และการสนับสนุนในด้านเทคโนโลยีที่ทันสมัย มีการดำเนินกิจการแบบเดิมๆ ไม่มีการพัฒนาหรือเปลี่ยนแปลงให้เข้ากับยุคสมัย ทำให้มีรายได้จากการจำหน่ายผลิตภัณฑ์เพียงเล็กน้อย รายละเอียดดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ผลประกอบการของกลุ่มผู้ผลิตผ้าไหมยกดอกลำพูน

ผู้ประกอบการ	รายได้ (บาท/ปี)	ต้นทุน (บาท/ปี)	กำไร (บาท/ปี)	อัตราส่วน ผลตอบแทน
กลุ่มผู้ประกอบการผ้าไหมยกดอกลำพูน ที่ได้รับการขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์				
หจก.มาลีลำพูนผ้าฝ้ายและผ้าไหมยกดอก	938,750	712,398	226,352	1.32
ร้านปาริชาติไหมไทย	5,508,750	3,363,758	2,144,992	1.64
ร้านลำพูนไหมไทย	6,944,500	3,771,175	3,173,325	1.84
ร้านดารณีไหมไทย	3,307,000	2,246,653	1,060,347	1.47
ร้านเพ็ญศิริไหมไทย	2,152,500	1,176,298	976,202	1.83
หจก.บุญเกียรติไหมไทย	2,274,000	1,423,710	850,290	1.60
ร้านโสภานผ้าไหมและผ้าฝ้ายยกดอก	1,849,500	1,052,929	796,571	1.76
ร้านพรชัยไหมไทย	2,217,000	1,415,275	801,725	1.57
ร้านเพ็ญพัทธ์ฝ้ายยกดอก	2,644,000	1,480,848	1,163,152	1.79

ผู้ประกอบการ	รายได้ (บาท/ปี)	ต้นทุน (บาท/ปี)	กำไร (บาท/ปี)	อัตราส่วน ผลตอบแทน
ร้านอรษาไหมไทย	2,509,500	1,474,276	1,035,224	1.70
ร้านคุณอุ๋ไหมไทย	2,621,250	1,457,309	1,163,941	1.80
รวม	32,966,750	19,574,629	13,392,121	18.32
เฉลี่ย	2,996,977.27	1,779,511.73	1,217,465.55	1.67
กลุ่มผู้ประกอบการผ้าไหมยกดอกลำพูน ที่ไม่ได้ขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์				
ร้านผ่องไหมไทย	772,000	717,642	54,358	1.08
ร้านพรณีไหมไทย	858,550	737,032	121,518	1.16
ร้านอำไพผ้าไหม	525,000	495,900	29,100	1.06
รวม	2,155,550	1,950,574	204,976	3.3
เฉลี่ย	718,516.67	650,191.33	68,325.33	1.10

ที่มา: จากการคำนวณ

สรุปและข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาเกี่ยวกับศักยภาพการผลิตผ้าไหมยกดอกลำพูน พบว่ากลุ่มผู้ประกอบการผ้าไหมยกดอกลำพูนที่ได้รับการขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์มีศักยภาพดีกว่ากลุ่มผู้ประกอบการผ้าไหมยกดอกลำพูนที่ไม่ได้ขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ในด้านต่างๆดังนี้

1) ด้านการผลิต จากการศึกษพบว่า กลุ่มผู้ประกอบการผ้าไหมยกดอกลำพูนที่ได้รับการขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ใช้วัตถุดิบเส้นไหมที่มีคุณภาพ มีการควบคุมคุณภาพของผลิตภัณฑ์ ให้ได้มาตรฐานแต่กลุ่มผู้ประกอบการผ้าไหมยกดอกลำพูนที่ไม่ได้ขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ มีการใช้วัตถุดิบเส้นไหมที่มีราคาถูกและนำมาย้อมสีเอง ทำให้เกิดปัญหาสีตกและไม่มีความคงทน อีกทั้งไม่มีการตรวจสอบและตกแต่งผลิตภัณฑ์ให้เรียบร้อยสวยงามก่อนวางจำหน่าย

2) ด้านการตลาด จากการศึกษาพบว่า กลุ่มผู้ประกอบการผ้าไหมยกดอกลำพูนที่ได้รับการขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ มีช่องทางการจำหน่ายหลายช่องทางทั้งในจังหวัดลำพูน นอกจังหวัด และในต่างประเทศ มีการกำหนดราคาผลิตภัณฑ์เป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานของกลุ่มได้นำเทคโนโลยีระบบคิวอาร์โค้ดมาให้ผู้บริโภคสแกนดูข้อมูลแหล่งที่มาของผลิตภัณฑ์แต่ละชิ้น และผู้บริโภคมีความพึงพอใจในด้านคุณภาพของผลิตภัณฑ์ที่มีความประณีตสวยงาม สีสวยคงทน และลวดลายที่เป็นเอกลักษณ์ แต่กลุ่มผู้ประกอบการผ้าไหมยกดอกลำพูนที่ไม่ได้ขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ไม่มีการนำเทคโนโลยีมาช่วยในด้านการตลาด ซึ่งมีช่องทางการจำหน่ายเพียงช่องทางเดียวคือในจังหวัดลำพูน ทำให้ไม่

เป็นที่รู้จักอย่างแพร่หลายส่งผลให้จำหน่ายได้ในปริมาณน้อย และมีการกำหนดราคาต่ำกว่าเกณฑ์ที่ทางกลุ่มกำหนด เพื่อต้องการให้ผู้บริโภคซื้อผลิตภัณฑ์ ส่งผลให้ผู้บริโภคมีความพึงพอใจในด้านราคาที่มีความเหมาะสมกับคุณภาพของผลิตภัณฑ์

3) ด้านผลประกอบการของกลุ่มผู้ผลิต พบว่ากลุ่มผู้ประกอบการที่ได้รับการขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์มีรายได้เฉลี่ย 2,996,977.27 บาทต่อปี ต้นทุนเฉลี่ย 1,779,511.73 บาทต่อปี มีกำไรเฉลี่ย 1,217,465.55 บาทต่อปี ซึ่งมากกว่ากลุ่มผู้ประกอบการที่ไม่ได้ขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่มีรายได้เฉลี่ย 718,516.67 บาทต่อปี ต้นทุนเฉลี่ย 650,191.33 บาทต่อปี มีกำไรเฉลี่ย 68,325.33 บาทต่อปี เนื่องจากมีช่องทางการจำหน่ายเพียงช่องทางเดียวและจำหน่ายในราคาที่ต่ำกว่าเกณฑ์ที่กลุ่มกำหนด แต่เมื่อคำนวณอัตราส่วนผลตอบแทนต่อต้นทุนกลุ่มผู้ประกอบการทั้งสองกลุ่มมีอัตราส่วนผลตอบแทนต่อต้นทุนอยู่ในระดับดี

ข้อเสนอแนะ จากการศึกษาที่พบว่ากลุ่มผู้ประกอบการผ้าไหมยกดอกลำพูนที่ได้รับการขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์มีศักยภาพดีกว่ากลุ่มผู้ประกอบการผ้าไหมยกดอกลำพูนที่ไม่ได้ขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ดังนั้นองค์การบริหารส่วนจังหวัดลำพูนควรจะชักนำให้กลุ่มผู้ประกอบการผ้าไหมยกดอกลำพูนที่ไม่ได้ขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ดำเนินการขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ พร้อมทั้งให้ความรู้เกี่ยวกับวัตถุดิบที่ใช้ในการผลิต โดยแนะนำให้ใช้วัตถุดิบที่ได้มาตรฐาน และความรู้ในการนำเทคโนโลยีด้านการตลาดมาใช้ในการประกอบการโดยการอบรมและสอนวิธีปฏิบัติที่ถูกต้อง

เอกสารอ้างอิง

- กรมหม่อนไหม. 2555. รายงานสรุปสถานการณ์ทางเศรษฐกิจการตลาดหม่อนไหมไตรมาส 4/2555. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงเกษตรและสหกรณ์
- วันรักษ์ มิ่งมณีนาคิน. 2545. หลักเศรษฐศาสตร์จุลภาค. พิมพ์ครั้งที่ 17. กรุงเทพฯ: บริษัทโรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช จำกัด
- ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ. 2541. การบริหารการตลาดยุคใหม่. กรุงเทพฯ: บริษัท ซีระฟิล์ม และไซเท็กซ์ จำกัด
- สถาบันผ้าทอมือหรือภูษชัย. 2559. รายงานสรุปมูลค่าผ้าไหมยกดอกลำพูน. ลำพูน: องค์การบริหารส่วนจังหวัดลำพูน